

UDC 338.43:63

YU ISSN 0352-3462

Год./Vol. LVI, бр./N° 3 (343-517), 2009.

БЕОГРАД / BELGRADE

Часопис / *Journal*

◇ ЕКОНОМИКА ПОЉОПРИВРЕДЕ ◇
◇ *Economics of Agriculture* ◇

Основан 1954. године / *Established 1954*

Издавачи / *Publishers*

Научно друштво аграрних економиста Балкана, Београд
The Balkan Scientific Association of Agrarian Economists
Институт за економику пољопривреде, Београд (Србија)
Institute of Agricultural Economics, Belgrade
Академија економских наука, Букурешт (Румунија)
Academy of Economic Studies, Bucharest (Romania)

Главни и одговорни уредник / *Editor in Chief*

Проф. др Милан Р. МИЛАНОВИЋ

Уређивачки одбор / *Editorial Board*

др Зорица ВАСИЉЕВИЋ	Prof. Dojo ARSENOVIĆ, Ph.D., Faculty of Agriculture, East Sarajevo, BiH
др Бранислав ВЛАХОВИЋ	Prof. Ioan DAVIDOVICI, Ph.D., Institute for Agriculture Economy, Bucharest, Romania
др Владимир ГРБИЋ	Tomaš DOUCHA, Ph. D., Research Institute of Agricultural Economics, Prague, Czech Republic
др Милан Р. МИЛАНОВИЋ	Prof. Margaret LOSEBY, Ph. D., Facolta di Agraria-Dipartimento DECOS, Viterbo, Italy
др Радован ПЕЈАНОВИЋ	Prof. Mile PESHEVSKI, Ph. D., Faculty for Agricultural Science and Food, Skopje, Macedonia
др Весна ПОПОВИЋ	Др Алевтина ЛИТВИНОВА АЛЕКСАНДРОВНА, Волгоградская государственная сельскохозјайственнај академия, Российская Федерация
др Симо СТЕВАНОВИЋ	Prof. Sandor SOMOGY, Ph.D., Faculty for Agricultural Science, Keszthely, Hungary
др Жаклина СТОЈАНОВИЋ	Prof. Jernej TURK, Ph.D., University of Maribor, Faculty of Agriculture, Slovenia
др Данило ТОМИЋ	
др Драго ЦВИЈАНОВИЋ	
др Миладин ШЕВАРЛИЋ	

Технички уредник / *Technical editor*

Др Симо СТЕВАНОВИЋ

Лектор / *Lecturer*

Ана ПЕТРОВИЋ

Адреса уредништва / *Editorial office*

БЕОГРАД, Волгина 15; тел/факс (+381) 11/ 2972-848; Е-mail: iepbgdyu@eunet.rs
Belgrade, Volgina 15; tel/faks (+381) 11/ 2972-858; Е-mail: iepbgdyu@eunet.rs

UDC 338.43:63

YU ISSN 0352-3462

ЕКОНОМИКА ПОЉОПРИВРЕДЕ
ECONOMICS OF AGRICULTURE

56.

Београд, јул-септембар, 2009. године
Belgrade, July-September, 2009

ИЗДАВАЧКИ САВЕТ / *EDITORIAL COUNCIL*

мр Душан АНТОНИЋ	Агробанка, Београд
др Зоран БИНГУЛАЦ	Факултет за пословне студије, Вршац
др Богдан БУЛАТОВИЋ	Биотехнички институт, Подгорица
др Биљана ВЕЉКОВИЋ	Агрономски факултет, Чачак
др Снежана ЂЕКИЋ	Економски факултет, Ниш
др Милутин ЂОРОВИЋ	Пољопривредни факултет, Београд
др Ђорђи ЂОРЂЕСКИ	Факултет за пољопривреду и исхрану Скопље
др Драгић ЖИВКОВИЋ	Пољопривредни факултет, Београд
др Ковилко ЛОВРЕ	Економски факултет, Суботица
Мр Драган ЛУКАЧ	Регионална привредна комора, Нови Сад
др Мирослав МАЛЕШЕВИЋ	Институт за ратарство и повртарство, Нови Сад
Viktor MANOLE, Ph.D.	Academy of Economic Studies, Bucharest Romania
др Петар МАРКОВИЋ	Редовни професор у пензији, Београд
др Небојша НОВКОВИЋ	Пољопривредни факултет, Нови Сад
др Зоран ЊЕГОВАН	Економски институт, Београд
др Христивоје ПЕЈЧИЋ	Пољопривредни факултет, К. Митровица
др Перо ПЕТРОВИЋ	Институт за међународну политику и привреду, Београд
др Горан ПОПОВИЋ	Економски факултет, Бања Лука
др Михајло РАДИЋ	Редовни професор у пензији, Београд
др Вељко РАДОЈЕВИЋ	Међународна менаџерска академија, Нови Сад
др Јеремија СИМИЋ	Редовни професор у пензији, Београд
др Јонел СУБИЋ	Институт за економику пољопривреде, Београд
Мр Милинко ЦИЦМИЛ	„PROMONT GROUP“, Нови Сад
мр Олга ЧУРОВИЋ	Индустријско биље, Нови Сад

Белешке / Notes

Тираж:

250 примерака

Штампарија:

DIS PUBLIC, Д.О.О., Београд, Браће Јерковић 111/25,
тел./факс: 011/39-79-789

UDC 338.43:63

YU ISSN 0352-3462

ЕКОНОМИКА ПОЉОПРИВРЕДЕ
ECONOMICS OF AGRICULTURE

56.

Београд, јул-септембар, 2009. године
Belgrade, July-September, 2009

ИЗДАВАЧКИ САВЕТ / *EDITORIAL COUNCIL*

мр Душан АНТОНИЋ	Агробанка, Београд
др Зоран БИНГУЛАЦ	Факултет за пословне студије, Вршац
др Богдан БУЛАТОВИЋ	Биотехнички институт, Подгорица
др Биљана ВЕЉКОВИЋ	Агрономски факултет, Чачак
др Снежана ЂЕКИЋ	Економски факултет, Ниш
др Милутин ЂОРОВИЋ	Пољопривредни факултет, Београд
др Ђорђи ЂОРЂЕСКИ	Факултет за пољопривреду и исхрану Скопље
др Драгић ЖИВКОВИЋ	Пољопривредни факултет, Београд
др Ковилко ЛОВРЕ	Економски факултет, Суботица
Мр Драган ЛУКАЧ	Регионална привредна комора, Нови Сад
др Мирослав МАЛЕШЕВИЋ	Институт за ратарство и повртарство, Нови Сад
Viktor MANOLE, Ph.D.	Academy of Economic Studies, Bucharest Romania
др Петар МАРКОВИЋ	Редовни професор у пензији, Београд
др Небојша НОВКОВИЋ	Пољопривредни факултет, Нови Сад
др Зоран ЊЕГОВАН	Економски институт, Београд
др Христивоје ПЕЈЧИЋ	Пољопривредни факултет, К. Митровица
др Перо ПЕТРОВИЋ	Институт за међународну политику и привреду, Београд
др Горан ПОПОВИЋ	Економски факултет, Бања Лука
др Михајло РАДИЋ	Редовни професор у пензији, Београд
др Вељко РАДОЈЕВИЋ	Међународна менаџерска академија, Нови Сад
др Јеремија СИМИЋ	Редовни професор у пензији, Београд
др Јонел СУБИЋ	Институт за економику пољопривреде, Београд
Мр Милинко ЦИЦМИЛ	„PROMONT GROUP“, Нови Сад
мр Олга ЧУРОВИЋ	Индустријско биље, Нови Сад

Белешке / Notes

Тираж:

250 примерака

Штампарија:

DIS PUBLIC, Д.О.О., Београд, Браће Јерковић 111/25,
тел./факс: 011/39-79-789

**ЕКОНОМИКА
ПОЉОПРИВРЕДЕ****САДРЖАЈ**

М. Боровић, С. Стевановић, Верица Лазић ГЛОБАЛНО ТРЖИШТЕ МЕСА	343
Татјана Папић-Бранков, К. Ловре ЕКОЛОШКА ПОЛИТИКА У ПРОИЗВОДЊИ ГЕНЕТСКИ МОДИФИКОВАНИХ БИЉНИХ КУЛТУРА	359
Владана Хамовић, Д. Цвијановић, Д. Бошковић РЕПОЗИЦИОНИРАЊЕ СРБИЈЕ КАО ТУРИСТИЧКЕ ДЕСТИНАЦИЈЕ	367
В. Вукоје, Д. Милић ЕКОНОМСКИ ЕФЕКТИ У ПРОИЗВОДЊИ ВАЖНИЈИХ ВРСТИ ВОЋАКА	377
Д. Живковић, Борислава Секулић ЕКОНОМСКИ ЕФЕКТИ ПРОИЗВОДЊЕ ШЕЋЕРНЕ РЕПЕ	389
Даница Бошњак, Весна Родић, Д. Теодинов ПРОИЗВОДНИ И ЕКОНОМСКИ ГУБИЦИ У ЖЕТВИ СОЈЕ	409
Наташа Кљајић, Славица Арсић, Мирјана Савић АНАЛИЗА ПРОИЗВОДЊЕ МЛЕКА И ПЕРСПЕКТИВЕ РАЗВОЈА ГОВЕДАРСТВА И ОВЧАРСТВА У СРБИЈИ	417
Р. Пешикан ФАРМА СВИЊА - ПЛАНИРАЊЕ И ОПТИМИЗАЦИЈА	431
Беба Ракић, Мира Ракић УПРАВЉАЊЕ МАРКЕТИНГОМ ОРГАНСКЕ ХРАНЕ	453
М. Ђукић, В. Пјешчић, Снежана Виларет КРЕТАЊЕ ЦЕНА ПОЉОПРИВРЕДНИХ ПРОИЗВОДА И РЕАКЦИЈА МОНЕТАРНЕ ПОЛИТИКЕ	469
Р. Копривица и сарадници УДРУЖИВАЊЕ КАО МОДЕЛ РАЗВОЈА ПОЉОПРИВРЕДЕ	481
С. Пуцар ЕКОНОМСКЕ ПЕРФОРМАНСЕ ПРЕДУЗЕЋА У ПОЉОПРИВРЕДИ ПОСАВИНЕ – "микро" показатељи конкурентности	493
М. Metaj	

BIODIVERSITY AND THE PROTECTED AREAS SYSTEM IN ALBANIA 503

**ECONOMICS
OF AGRICULTURE**

CONTENT

M. Đorović, S. Stevanović, Verica Lazić GLOBAL MEAT MARKET	343
Tatjana Papić-Brankov, K. Lovre ECOLOGICAL POLICY IN PRODUCTION OF GENETICALLY MODIFIED PLANT CULTURES	359
Vladana Hamović, D. Cvijanović, D. Bošković REPOSITIONING SERBIA AS A TOURIST DESTINATION	367
V. Vukoje, D. Milić ECONOMIC EFFECTS IN THE PRODUCTION OF LEADING FRUIT VARIETIES	377
D. Živković, Borislava Sekulić ECONOMIC EFFECTS OF BEET PRODUCTION	389
Danica Bošnjak, Vesna Rodić, D. Teodinov PRODUCTION AND ECONOMIC LOSSES IN SOYBEAN HARVESTING PROCESS	409
Nataša Kljajić, Slavica Arsić, Mirjana Savić ANALYSIS OF PRODUCING MILK AND DEVELOP PERSPECTIVE OF IN THE REPUBLIC OF SERBIA	417
R. Pešikan PIG FARM - PLANNING AND OPTIMIZATION	431
Beba Rakić, Mira Rakić ORGANIC FOOD MARKETING MANAGEMENT	453
M. Đukić, V. Pješčić, Snežana Vilaret PRICES OF AGRICULTURE PRODUCTS AND MONETARY POLICY REACTION	469
R. Koprivica at all. FARMERS ASSOCIATIONS AS AGRICULTURAL DEVELOPMENT MODELS	481
S. Pucar ECONOMIC PERFORMANCE OF THE FIRMS IN AGRICULTURE IN THE AREA OF POSAVINA – "Micro" indicators of competitiveness	493
M. Metaj	

BIODIVERSITY AND THE PROTECTED AREAS SYSTEM IN ALBANIA 503

ГЛОБАЛНО ТРЖИШТЕ МЕСА

Др Милутин Т. Ђоровић¹, ред. проф., e-mail: djormi@agrif.bg.ac.rs

Др Симо В. Стевановић¹, доцент, e-mail: simo.stevanovic@agrif.bg.ac.rs

Верица М. Лазич¹, асистент приправник, e-mail: vlazic@agrif.bg.ac.rs.

¹Пољопривредни факултет, Београд

Резиме: У раду је дата регионално-компаративна анализа важнијих показатеља светског тржишта и промета меса, као изузетно значајне и у исхрани становништва неизоставне и незаменљиве прехранбене групе производа. Посебно су изучене тенденције, односно регионалне разлике у кретању обима, динамике и структуре производње и промета говеђег меса и меса бизона, свињског меса, живинског меса и овчјег и козјег меса. Дефинисани су региони, односно земље највећи произвођачи и највећи извозници и увозници ових производа. Сходно претходном, утврђено је да код испитиваних појава постоје врло значајне регионалне разлике и да су оне последица бројних природних, привредних и друштвених чинилаца. У сагледавању кретања односа и степена утицаја наведених чинилаца на промене и правце кретања посматраних појава, коришћене су квантитативне и квалитативне методе истраживања тржишта.

Кључне речи: месо, светска производња, регион, светско тржиште, међународни промет, извоз, увоз.

GLOBAL MEAT MARKET

Milutin T. Đorović¹, Ph.D.,
Simo V. Stevanović¹, Ph.D.,
Verica M. Lazić¹, B.Sc

¹Faculty of Agriculture, Belgrade, Republic of Serbia

Summary. The paper deals with regional - comparative analysis of major world meat market and trade indices, as extremely important, inevitable and indispensable food product group in the human diet. It specially analyses trends, concerning regional differences in the volume, dynamics and structures of production and trade of beef and buffalo meat, pork, poultry meat and sheep and goat meat. Regions, i.e. countries, the largest producers and largest exporters and importers of these products have been defined. Pursuant to the above - mentioned, it was found that there are very significant regional differences due to numerous natural, economic and social factors. In the analysis of relations and the degree of influence of aforementioned factors on changes and development directions of the observed phenomenon, quantitative and qualitative market research methods were used.

Key words: meat, world production, region, world market, international trade, export, import.

ЕКОЛОШКА ПОЛИТИКА У ПРОИЗВОДЊИ ГЕНЕТСКИ МОДИФИКОВАНИХ БИЉНИХ КУЛТУРА

Др Татјана Папић-Бранков¹, доцент, е-mail: brankov.tatjana@gmail.com
Др Ковиљко Ловре², редовни професор, е-mail: klovre@eccf.su.ac.yu

¹Факултет за инжињерски интернационални менаџмент, Европски универзитет, Београд,
²Депарман за аграрну економију и агробизнис, Економски факултет, Суботица

Резиме: За разлику од процене здравствене безбедности генетски модификоване (ГМ) хране, која се спроводи преко дефинисаних међународних стандарда, процену еколошких последица у производњи ГМ хране спроводе надлежна тела различитих држава на различите начине, уважавајући међународне споразуме. Неколико међународних уговора и конвенција је релевантно за еколошке аспекте трансгених производа, а најважнији су: Конвенција о биолошком диверзитету (КБД), Картагена протокол о биолошкој сигурности и Међународна Конвенција о заштити биља (ИППК). Међународни Савет за науку препоручује даља истраживања ефеката трансгених биљних култура и много одређенији мониторинг (са бољом методологијом) након њиховог увођења у животну средину.

Кључне речи: ГМ храна, КБД, Картагена, ИППК, ЛМО

ECOLOGICAL POLICY IN PRODUCTION OF GENETICALLY MODIFIED PLANT CULTURES

¹Tatjana Papić-Brankov¹, Ph.D.,
²Koviljko Lovre², Ph.D.

¹European University, Belgrade, Serbia
²Faculty of Economics, Subotica, Serbia

Abstract. Unlike health safety assessment of genetically modified (GM) food, which is implemented through defined international standards, assessment of environmental consequences in the production of GM food conducted competent bodies of different countries in different ways, respecting international agreements. Several international treaties and conventions relevant to the environmental aspects transgenih products, and most important are: Convention on biological diversity (CBD), Cartagena Protocol on Biosafety and the International Convention on Plant Protection (IPPC). International Council for Science recommends further research the effects of plant transgenih culture and much more specific monitoring (with better methodology) after their release into the environment.

Key words: GM food, CBD, Cartagena, IPPC, LMOs

РЕПОЗИЦИОНИРАЊЕ СРБИЈЕ КАО ТУРИСТИЧКЕ ДЕСТИНАЦИЈЕ

Др Владана Хамовић¹, научни саветник, e-mail: vladana_h@mail.iep.bg.ac.rs
Проф. др Драго Цвијановић¹, научни саветник, e-mail: drago_c@mail.iep.bg.ac.rs
Проф. др Десимир Бошковић²,

¹Институт за економику пољопривреде, Београд, Србија

²Институт за пољопривреду и туризам, Пореч, Хрватска

Резиме. Туристичка делатност се сврстава међу најдинамичније и најпропулзивније привредне гране, са вишеструким мултипликативним ефектима. То туризму даје снажну покретачку функцију у широком спектру делатности. У значајније карактеристике савремене туристичке тражње, битне за развој туризма на руралним просторима свакако спада констатација да се проширује тражња ка неурбанизованим руралним и заштићеним природним пределима, планинама, бањама и селима са значајнијим здравствено-рекреационим и културно-историјским вредностима. Заједно са тим се повећавају и захтеви за еколошким квалитетом и здравствено-рекреативном функцијом рецептивних простора, који при томе морају да буду погодни за кретање, рекреацију и могућност примене жељених активности.

Одрживи туризам би морао да учини оптималним коришћење околишних природних ресурса, одржавајући битне еколошке процесе и помажући очувању наслеђа и биодиверзитета јер социо-културну аутентичност неке заједнице/домаћинства, штити њихово културно наслеђе и традиционалне вредности доприноси и разумевању и толеранцији других култура.

Кључне речи: развој туризма, туристичка тражња, рурални простори, еко туризам, органска храна

REPOSITIONING SERBIA AS A TOURIST DESTINATION

Vladana Hamović¹, PhD,
Drago Cvijanovic¹, Ph.D.,
Desimir Bošković², PhD,

¹ Institute of Agricultural Economics, Belgrade, Serbia

² Institute for Agriculture and Tourism, Poreč, Croatia

Summary. Tourist activity aligns among the most dynamic and most propulsive economic branches, with multiple effects. It implies tourism's strong movable function in wide spectrum of activities. Among more significant characteristics of modern tourist demand, important for tourism development in rural areas, definitely inserts an observation that the demand enlarges towards non-urban rural and protected natural regions, mountains, spas and villages with more significant healthy-recreational and cultural-historical values. Parallel with that increase requirements for ecological quality and healthy-recreational function of receptive spaces, which must be appropriate for moving, recreation and possibility for applying chosen activities.

Therefore, sustainable tourism should make optimal utilization of surrounding natural resources, sustaining important ecological processes and supporting preservation of heritage and biodiversity, while socio-cultural authentication of specific community/household protects their cultural inheritance and traditional values and contributes to understanding and tolerance of other cultures.

Key words: tourist development, tourist demand, rural spaces, eco-tourism, organic food.

ЕКОНОМСКИ ЕФЕКТИ У ПРОИЗВОДЊИ ВАЖНИЈИХ ВРСТИ ВОЋАКА

Др Вељко Вукоје¹, доцент, e-mail: vukoje@polj.ns.ac.yu
Др Душан Милић¹, редовни професор

¹Пољопривредни факултет Нови Сад

Резиме. Компаративна анализа најважнијих параметара успеха јасно показује да је најисплативија производња крушке, потом следе јабука и шљива. У производњи крушке је остварена највећа вредност производње (818.250 дин/ха), највећа бруто маржа (607.721 дин/ха) и највећа добит (557.194 дин/ха). У производњи крушке је забележен и највећи коефицијент економичности производње (3,13) и највећа стопа добити (68,1%). Резултати сензитивне анализе указују да посматране производње имају значајне резерве у остваривању позитивног финансијског резултата, будући да могу поднети значајно смањење приноса и/или тржишних цена производа (од 49% у производњи шљиве до 75% у производњи крушке).

Кључне речи: производња воћа, анализа, економски показатељи успеха

ECONOMIC EFFECTS IN THE PRODUCTION OF LEADING FRUIT VARIETIES

Veljko Vukoje¹, Ph.D.,
Dušan Milić¹, Ph.D.

¹Faculty of Agriculture, Novi Sad, Republic of Serbia

Summary. The comparative analysis of paramount parameters of success clearly indicates that pear production is the most cost-effective followed by apple and plum production. Within pear production, the highest production value (818250 RSD per hectare) has been established, alongside the highest gross margin (607721 RSD per hectare) and the highest profit (557194 RSD per hectare). Pear production is estimated to have the highest production efficiency (3,13) and the highest profit rate (68,1%). The results of the sensitivity analysis indicate that the analysed productions comprise significant capacity in obtaining positive financial results due to their resilience to the decrease in yield and/or market price of products (from 49% in plum production to 75% in pear production).

Key words: fruit production, analysis, economic indicators of success

ЕКОНОМСКИ ЕФЕКТИ ПРОИЗВОДЊЕ ШЕЋЕРНЕ РЕПЕ

Др Драгић Живковић¹,
Борислава Секулић¹, дипл. инг.

¹Пољопривредни факултет Земун

Резиме: У посматраном предузећу анализирана је производња шећерне репе, са задатком да се проуче сви важнији услови неопходни за успешно гајење ове културе. У разматрања су укључени и резултати производње, односно њени економски ефекти и ефективност производње шећерне репе у односу на друге важније линије ратарске производње.

Кључне речи: шећерна репа, производња, услови производње, резултати производње, економска ефективност производње.

ECONOMIC EFFECTS OF BEET PRODUCTION

Dragić Živković¹, PhD,
Borislava Sekulić¹, dipl. eng.

¹Faculty of Agricultural, Belgrade, Serbia

Summary: In observed company, we analysed beet production with goal to study all important conditions necessary for successful cultivation of this plant. In analysis, we also included production results, economic effects and effectivity of beet production comparing to other more important lines of crop production.

Key words: beet, production, production conditions, production results, economic effectivity of production

ПРОИЗВОДНИ И ЕКОНОМСКИ ГУБИЦИ У ЖЕТВИ СОЈЕ

Др Даница Бошњак¹, редовни професор, e-mail: danicab@polj.ns.ac.yu

Др Весна Родић¹, ванредни професор,

Данило Теодинов¹, студент IV године,

¹Пољопривредни факултет, Нови Сад

Резиме: У раду су испитивани губици у жетви соје. Посматране су две сорте соје и два типа комбајна. Добијени резултати указују на разлике у жетвеним губицима код посматраних сорти. Коришћењем комбајна новије генерације губици су мањи за око 23%. У целини посматрано на парцелама просечно остаје око 162 kg/ha зрна соје. То је 6% изгубљене вредности производње, односно просечно се губи 51 €/ha. Прерачунато на укупне производне капацитете у Србији на парцелама, после жетве соје остаје око седам милиона еура, што је значајан ниво обртних средстава.

Кључне речи: соја, жетвени губици, вредност производње

PRODUCTION AND ECONOMIC LOSSES IN SOYBEAN HARVESTING PROCESS

Danica Bošnjak¹, Ph.D.,

Vesna Rodić¹, Ph.D.,

Danilo Teodinov¹, student

¹University of Novi Sad, Faculty of Agriculture, Department of Agricultural Economics and Rural Sociology

Summary: In the paper losses during the harvesting of soyabean has been determinated. Two varieties and two types of combine has been observed. The achived results indicate diff-rencies in harvesting losses between two observed varieties. Research also has showed that harvesting with modern combine provides about 23% less losses comparing with the older one. Generally, the losses of 162 kg/ha are about 6% of value of production. In other words, during the harvest of soybean about 51 €/ha is lost. Altogether, total losses on Serbia's fields were about 7.6 milion euros, which is an important level of financial means.

Key words: soybean, harvesting losses, value of production

АНАЛИЗА ПРОИЗВОДЊЕ МЛЕКА И ПЕРСПЕКТИВЕ РАЗВОЈА ГОВЕДАРСТВА И ОВЧАРСТВА У СРБИЈИ

Мр Наташа Кљајић¹, e-mail: natasa_k@mail.iep.bg.rs
Славица Арсић¹, дипл. инж.,
Проф. др Мирјана Савић¹

¹ Институт за економику пољопривреде Београд

Резиме: Истраживања у овом раду су усмерена ка сагледавању основних обележја производње крављег и овчијег млека у Републици Србији за период од 1998-2007. године. Анализирана је производња крављег и овчијег млека по регионима, у Централној Србији и Војводини, затим промене у производњи у истраживаном периоду, као и учешће производње крављег и овчијег млека у Централној Србији и Војводини, у укупној производњи крављег и овчијег млека у Републици Србији као и базни индекси. Овим радом жели да се да теоријски и практични допринос, како би произвођачи, који су на директан или индиректан начин одговорни за производњу млека, имали смернице за предузимање адекватних мера за унапређење говедарске и овчарске производње у области млекарства.

Кључне речи: производња, кравље млеко, овчије млеко, анализа стања, перспективе развоја

ANALYSIS OF PRODUCING MILK AND DEVELOP PERSPECTIVE OF IN THE REPUBLIC OF SERBIA

Nataša Kljajić¹, M.Sc.,
Slavica Arsić¹, dipl. ing.,
Mirjana Savić¹, Ph.D

¹Institute of Agricultural Economics, Belgrade, Republic of Serbia

Summary: Research in this paper work tends to show basic characteristic in producing cow and sheep milk in the Republic of Serbia in period 1998 – 2007. Paper work analyzed production cow and sheep milk in regions in Central Serbia and Vojvodina, also paper analyzed changes which held in production during researching period and participation of production cow and sheep milk in the Republic of Serbia, using base index. Paper work try to give theoretical and practical contribution for farmers who are involving directly or indirectly in milk production, to have aims in using adequate measure to develop their cattle-breeding and sheep farming, particularly in milk area.

Key words: production, caw's milk, sheep's milk, analysis of situation, perspectives for development

ФАРМА СВИЊА - ПЛАНИРАЊЕ И ОПТИМИЗАЦИЈА

Мр Радован Пешикан, дипл. економиста, e-mail: pesikanr@panet.rs

Резиме. Линеарно програмирање представља једноставну и ефикасну технику за избор планова производње. Међутим, класична формулација ових програма није прилагођена потребама управљања, делегирања одговорности према хијерахијским нивоима организационе структуре, или потреби успостављања односа између делова и целине. Посебно је питање прилагодљивости ових програма за проблеме који проистичу из акционарских односа. Али, да бисмо и то постигли, потребно је класични поступак формулације линеарних програма прилагодити овим новим захтевима, и то у два правца: у начину градње модела и увођењу цена у опис модела. Израда плана Фарме свиња има првенствено задатак, да покаже ефекте ових измена и ширину њихове употребљивости. Грађење модела Фарме је показано, прво на примеру Товилишта, затим Прасилишта и на крају Мешаоне хране, да бисмо њиховим спајањем добили, не само план фарме, него и планове сваке организационе јединице посебно. За разлику од класичне примене ЛП, сада ови планови, поред технолошких података, садрже и финансијске резултате и за делове и за фарму. У овом раду, све је то приказано у облику релација и њиховог повезивања, а резултати у табелама.

Кључне речи: оптимизација, планирање, хијерахијски односи, грађење модела, цене

PIG FARM - PLANNING AND OPTIMIZATION

Pešikan Radovan M.Sc.

Summary. Linear programming represents a simple and efficient technique for the selection of production plans. However, classic wording of these programs, is not adjusted to the needs of managing, responsibility delegating according to hierarchy levels of organizational structure, or the need of relation-establishing between the parts and the whole. Question of adaptability of these programs is the special one for the problems arising out of shareholder relations. But, in order to achieve that, it is necessary to adjust the classical method of wording of linear programs to these new demands, and that is to be done in two directions: in the manner of model building and introducing the prices into the model description. Preparation of the Pig farm plan, first of all, has the task to show the effects of these changes and the width of their usability. Model building of the farm has been shown, firstly on the example of Pig-Fattening farm, and then on the example of Farrowing crates, and in the end on the example of the Food-mixing building, so that, by connecting all of them, we can get not only the plan of the farm, but the plan of every separate organizational unit. In contrast to the classical LP implementation, now, these plans, besides technological data, include also the financial results for the parts and the farm, too. In this paper, all of the previous mentioned is shown in the form of relations and their connecting, and the results are given in tables.

Key words: optimization, planning, hierarchy relations, model building, prices

УПРАВЉАЊЕ МАРКЕТИНГОМ ОРГАНСКЕ ХРАНЕ

Др Беба Ракић¹, ванредни професор, e-mail: brakic@megatrend.edu.rs
Др Мира Ракић¹, доцент

¹Факултет за пословне студије, Мегатренд универзитет, Београд

Резиме: Растућа конкуренција подстиче организације да прихвате маркетинг оријентацију да би остале конкурентне. Сврха овог рада је да истражи управљање маркетингом органске хране. Главни изазови у маркетингу органске хране су маркетинг оријентација, ставови организација и потрошача према органској храни, доходак потрошача, здравствено безбедна храна, висока цена, продајна инфраструктура – дистрибуција и промоција. Избор органске хране од стране потрошача под утицајем је бројних фактора укључујући забринутост за здравље, окружење, стил живота, квалитет хране, цену и ниво расположивог дохотка потрошача. Основне одлуке у управљању маркетингом односе се на избор циљних тржишта, позиционирање и диференцирање, управљање инструментима маркетинг микса (производом, ценом, каналима дистрибуције и промоцијом).

Кључне речи: органска храна, потрошачи, управљање маркетингом.

ORGANIC FOOD MARKETING MANAGEMENT

Beba Rakić¹, Ph.D.,
Mira Rakić¹, Ph.D.

¹Faculty of Business Studies, Megatrend University, Belgrade, Serbia

Summary. Growing competition forces organizations to adopt marketing orientation in order to stay competitive. The purpose of this paper is to explore organic food marketing management. Main challenges in organic food marketing are marketing orientation, attitudes of organizations and consumers toward organic food, income, relation marketing, food safety, high price, sales infrastructure – distribution and promotion. Consumers' selections of organic foods are influenced by many factors including health concerns, environment, lifestyle, food quality, price and consumer's level of personal disposable income. The most important marketing decisions are: targeting, positioning, differentiation and marketing mix management.

Key words: organic food, consumers, marketing management.

КРЕТАЊЕ ЦЕНА ПОЉОПРИВРЕДНИХ ПРОИЗВОДА И РЕАКЦИЈА МОНЕТАРНЕ ПОЛИТИКЕ

Mr Мирко Ђукић¹, директор-Одељење за пројекције и развој модела, e-mail: mirko.djukic@nbs.rs
Mr Веселин Пјешчић¹, генерални директор-Сектор за послове монетарног система и политике,
Mr Снежана Виларет¹, директор-Одељење за текуће макроекономске анализе,

¹Народна банка Србије

Резиме: Основни циљ Народне банке Србије је остварење годишњег раста индекса потрошачких цена у границама циљаног распона. Ова мера инфлације садржи релативно високо учешће цена пољопривредних производа, знатно веће него у индексу цена на мало. Кретање цена пољопривредних производа је веома волатилно и непредвидиво, што знатно отежава задатак Народној банци. Ефекти раста цена пољопривредних производа на инфлацију могу бити примарни – директно преко учешћа цена пољопривредних производа у индексу инфлације и преко трошковних ефеката на цене индустријских прехранбених производа – и секундарни – преко раста инфлаторних очекивања и зарада. Међу централним банкарима опште је прихваћен став да монетарна политика не треба да реагује на примарне, већ само на секундарне ефекте. Народна банка се до сада понашала у складу са овим ставом.

Кључне речи: Цене пољопривредних производа, реакција монетарне политике.

PRICES OF AGRICULTURE PRODUCTS AND MONETARY POLICY REACTION

Mirko Djukic¹, M.Sc,
Veselin Pjescic¹, M.Sc,
Snežana Vilaret¹, M.Sc

¹National Bank, Republic of Serbia

Summary. The primary goal of the National Bank of Serbia is achievement of y-o-y CPI growth within the target range. This measure of inflation contains a relatively high share of agriculture product prices, much larger than in the retail price index. Movements in agriculture product prices are very volatile and unpredictable, which makes the task of the National Bank of Serbia difficult. Effects of agriculture prices growth on inflation are divided into the first round effects (directly, through contribution of agriculture product prices in the inflation index and cost effects on processed food prices), and second round effects, through rise in inflation expectations and wages. Among monetary policy creators it is widely accepted that monetary policy should not react to the first round, but to the second round effects. Over the previous years, the National Bank of Serbia pursued monetary policy in line with this.

Key words: Agriculture product prices, monetary policy reaction

УДРУЖИВАЊЕ КАО МОДЕЛ РАЗВОЈА ПОЉОПРИВРЕДЕ

Mr Ранко Копривица¹,
Др Биљана Велковић¹, e-mail: biljavz@tfc.kg.ac.yu
Afrim Sharku²,
Татјана Дедић³,
Сашо Мартинов⁴,

¹Агрономски факултет Чачак,

²Национални тим лидер ФАО, Драгаш

³Национални тим лидер ФАО, Беране

⁴Регионални координатор ФАО, Сјеница

Резиме. Један од модела унапређења и побољшања услова пољопривредне производње у брдско-планинском подручју је удруживање пољопривредних произвођача. У раду су истакнуте неке од предности удруживања, као и добра пракса удруживања, а дати су и примери успешних удружења из ширег и ближег окружења. У непосредном радом са групама пољопривредних произвођача, анализирано су њихови ставови и спремност за удруживање.

Кључне речи: фармери, модели удруживања, удружења, добра пракса

FARMERS ASSOCIATIONS AS AGRICULTURAL DEVELOPMENT MODELS

Ranko Koprivica¹, M.Sc.,
Biljana Veljkovic¹, Ph.D.,
Afrim Sharku²,
Tatjana Dedic³,
Saso Martinov⁴

¹Agronomski fakultet Čačak

²National tim leader, FAO, Dragaš

³National tim leader, FAO, Berane

⁴Region Coordinator FAO, Sjenica

Summary. Farmers associations can be used as models for improving farming conditions in upland regions. This study highlights some of the advantages and good practises of farmer associations and provides examples of successful associations operating in the closer and broader regions. Direct contacts with farmer groups enabled analysis of their attitudes and readiness to affiliate. Farmer associations help maintain or improve rural living conditions. They group together farmers who exploit resources reasonably and who upgrade farming methods in the broader area. The development of activities practised by farmer groups and associations furthers the economic development in the local community and enhances the creation of new jobs for young people in rural areas, thereby contributing to reducing migration flows and related rural devastation.

Key words: farmers, association models, associations, good practise.

**ЕКОНОМСКЕ ПЕРФОРМАНСЕ ПРЕДУЗЕЋА
У ПОЉОПРИВРЕДИ ПОСАВИНЕ
– "микро" показатељи конкурентности**

Мр Стево Пуцар¹, дипл. ек., e-mail: stevo.pucar@efbl.org

¹Економски факултет Универзитета у Бања Луци

Резиме: Ово истраживање се бави двама важним темама: дефинисањем једноставних начина за утврђивање конкурентности пољопривредне производње и кориштењем тих индикатора за утврђивање конкурентности пољопривредне производње на подручју Посавине у БиХ. Фокус је био на "микро" показатељима: приходу по раднику, добити по раднику и стопи добити. У овом истраживању смо се фокусирали на подручје Посавине у БиХ, као изразито пољопривредног подручја. На овом подручју пољопривредна производња је значајно заступљена као економска активност и посједује значајан развојни потенцијал. Оно што су одабрани индикатори показали је то да већина врста пољопривредне производње има релативно добре резултате, што говори да бављење пољопривредом може бити и те како уносно. Због тога је од велике важности помак од традиционалне пољопривредне производње засноване на производњи житарица и других усјева, према профитабилнијим и акумулативнијим дјелатностима. Приступ би требао бити да се подржи постепено преусмјеравање активности, ресурса, радне снаге, са мање конкурентних, на конкурентније дјелатности.

Кључне ријечи: пољопривредна производња, конкурентност, ефикасност пословања, ефективност пословања, приход по раднику, продуктивност, добит по раднику, стопа добити, акумулативност

**ECONOMIC PERFORMANCE OF THE FIRMS
IN AGRICULTURE IN THE AREA OF POSAVINA
– "Micro" indicators of competitiveness**

Stevo Pucar¹, M.Sc

¹Faculty of Economics, University of Banja Luka

Summary. This research deals with the two important topics: the definition of simple ways to determine the competitiveness of agricultural production and use of these indicators to determine the competitiveness of agricultural production in the region of Posavina in BiH. The focus was on the "micro" indicators: revenue per worker, profit per worker and the rate of profit. In this study we focused on the area of Posavina in BiH, as an area of intensive agricultural production. In this area the agricultural production is represented as a significant economic activity and has significant development potential. The selected indicators showed that most types of agricultural production had a relatively good results, which says that agricultural production can be profitable. Therefore, it is of great importance to make the shift from traditional agricultural production based on the production of crops, to more acumulative and profitable activities. The approach should be to support the gradual redirection of activities, resources, labor force, from less competitive, to more competitive activities.

Key words: agricultural production, competitiveness, business efficiency, business effectiveness, revenue per worker, productivity, profit per worker, the rate of profit, earning capacity

BIODIVERSITY AND THE PROTECTED AREAS SYSTEM IN ALBANIA

Mehmet Metaj¹, Executive Director, albaforest@yahoo.com; mmeta@ekolevizja.net

¹AlbaForest

Abstract. Albania possesses a wide range of ecological systems including coastal zones, estuaries and lagoons, lakes and wetlands, grasslands, middle-low altitude coppice forests, high altitude forests, alpine vegetation and glacial areas. The country possesses about 3,250 species of vascular plants, 165 families and more than 900 genera. Medicinal plants (botanicals) and non-timber forest products have a long history of importance in the culture and traditional knowledge of Albania. Proper legislation and especially legal and regulatory framework enforcement for the regulation of this developing industry remains lacking. A Strategy of Biodiversity plan developed in 2000 calls for an increase in the Protected Areas system which currently covers some 6 % of Albania's area to a total area of 435,600 ha, approximately 15 % of the country's territory. Changes in the legal and policy framework as well as institutional structures is required to move forward and provide an environment for biodiversity conservation and a sustainable protected areas system. The various threats to biodiversity and constraints to improvement are outlined as well as recommendations for sustainable use, assessment and regulation.